

Statsminister Odvar Nordli:

Foredrag i Tønsberg mandag 18.februar 1980
(Utdrag)

Det er i første rekke på den internasjonale arena at utviklingen i dag gir grunn til bekymring. Selv om vi også her hjemme har våre problemer å stri med, blir de likevel små i sammenlikning med dem vi presenteres for ute. Det dramatiske spill i Midt-Østen, invasjonen i Afgahnistan, kampen om energikilder og -forsyninger, økonomier på kanten av sammenbrudd - både hver for seg og samlet er det i sannhet spørsmål som er både vanskelige og alvorlige.

Når det gjelder Sovjets innmarsj i Afghanistan er reaksjonen entydig verden over. Klart og tydelig har Sovjet fått beskjed om at opinionen ikke aksepterer at en stormakt for-

2

griper seg på et lite land. Makt skal ikke være rett.

Den sovjetiske innmarsjen i Afghanistan har skapt en helt ny verdenssituasjon som vi bare kan beklage. Det internasjonale klima er blitt kaldt og utrivelig. Sovjetunionen må bære ansvaret for det.

Også den norske regjering og den norske opinion har gitt uttrykk for sitt syn på det som har skjedd i Afghanistan. Norge er helt på linje med den internasjonale opinion.

Det er dypt å beklage at den positive utviklingen når det gjelder kontakten mellom stater og blokker nå er stanset opp. Avspenningspolitikken som det er satset så mye på, har fått et tilbakeslag som for såvidt er en påminnelse for noen hver.

Ikke minst for et lite land som Norge har det mest oppmuntrende internasjonalt i de seinere år vært utviklingen i retning av mer kontakt og større forståelse og tillit mellom de enkelte land og blokker. Mer og mer har en kunnet snakke sammen og finne løsninger på problemene ved forhandlingsbordet. Det er inngått avtaler, og det er etablert apparater som har gitt grunnlag for enda mer kontakt. Ikke alltid har de konkrete resultater stått i forhold til innsatsen, men det er ingen tvil om at virksomheten totalt sett førte til mildere klima og politisk mindre spenning.

For Norge som naboland til en supermakt og grenseland mellom to blokker, har denne utviklingen hatt en avgjørende betydning. Trass i en strategisk sett meget utsatt beliggenhet

har vi kunnet nyte godt av fred og avspenning i vår del av verden, også i perioder med sterk spenning og konfrontasjon andre steder.

Regjering og Storting har lagt avgjørende vekt på en politikk fra norsk side som kunne bidra til avspenningen. Vår basepolitikk har vært - og er - klart formulert og udiskutabel, nettopp med sikte på avspenning. Det foreligger heller ikke noen planer om å endre den. Men det må være tillatt - uten at det burde føre til reaksjoner fra noe hold - å foreta de disposisjoner som er nødvendige for at vår basepolitikk kan virke troverdig.

Norge har et godt forhold til Sovjetunionen. Det er basert på langvarige og vennskapelige forbindelser, slik det er naturlig for stater som lever sammen i fredelig sameksistens.

Vi legger fortsatt vekt på å opprettholde et slikt godt forhold. Det må imidlertid ikke avholde oss fra å reagere når vi ser at det begås urett. Men Sovjet og Norge har fortsatt en rekke felles problemer som må finne sin løsning. Dette må skje slik som tidligere, gjennom felles drøftinger, samtaler og forhandlinger.

Vi skal reagere mot uretten, hvor den enn skjer i verden. Men vi må i våre reaksjoner ikke gå så langt at vi tetter igjen kanaler som er nødvendige for kontakt, og dermed setter en varig stopper for avspenningspolitikken.

I vår tid eksisterer det ikke noe alternativ til avspenning, rustningskontroll og nedrustning.

6

Energiproblemene har stått og står sentralt i den politiske debatten både internasjonalt og nasjonalt. Knapphet på energi og usikkerhet i tilførslene er bakgrunnen for denne debatten i de aller fleste land. I Norge har debatten imidlertid et annet grunnlag. Vi har energi nok, isolert sett. Store olje- og gassforekomster er avdekket på Kontinentalsokkelen. Fortsatt er det vassdrag som kan bygges ut, også slike der verneinteressene ikke utfordres i nevneverdig grad.

Norge er således i en privilegert stilling også på dette område. Dette bør vi ha for øye i den fortsatte debatt, både når det gjelder takten i olje- og gassutvinningen og når det gjelder den videre utbygging av vannkraften.

Men vi må også har klart for oss at trygging av virksomheten i distriktene, utbygging av nye arbeidsplasser, utvik-

lingen av vårt velferdssamfunn forutsetter tilførsel av ny energi og sikkerhet i forsyningene.

Dette er utgangspunktet for Regjeringens vurderinger når den nå om kort tid legger fram for Stortinget en melding om Norges framtidige energibruk og -produksjon. Det er i denne meldingen lagt til rette et grunnlag som gir muligheter for en omfattende drøfting av sentrale problemer med sikte på nødvendig politisk avklaring.

Etter en forholdsvis lang periode med inntektsstopp er det naturlig at det er knyttet stor interesse og sterk spenning til det inntektsoppgjør som nå er under utvikling. Det har vært - og er - Regjeringens forutsetning at partene i arbeidslivet selv må bære hovedansvaret for gjennomføringen av oppgjøret. Dette skjer gjennom frie forhandlinger, der partene arbeider

seg fram til løsninger de kan være enige om.

Men Regjeringen har selvfølgelig også sitt ansvar. Derfor vil den medvirke så langt det er mulig til at resultatet av oppgjøret får en form som kan forsvares. Det vil si at det ligger innenfor en forsvarlig økonomisk ramme totalt sett, og at det får en profil som sikrer i første rekke lavinnteksgruppene deres rettmessige del.

Men det må være klart for alle at i et oppgjør der to frie og selvstendige parter må legge det avgjørende grunnlag, vil Regjeringen bare ha begrensede muligheter for sin innsats. Det partene nå gjør, vil derfor spille en helt avgjørende rolle også for utviklingen i norsk økonomi totalt sett. Jeg registrerer derfor med tilfredshet at Arbeidsgiverforeningens sentralstyre i sitt møte torsdag ryddet opp i en uklar situasjon og ga

utvetydig beskjed om at det er enighet mellom partene om den oppgjørsform som Landsorganisasjonen har anbefalt.

Jeg har allerede flere ganger gitt uttrykk for at det må vises måtehold i forbindelse med vårens inntektsoppgjør. Det faller i min lodd å måtte gjøre det når den økonomiske situasjon i vår del av verden er så usikker som den er i dag. Det må vises måtehold fra alle grupper om vi skal komme velberget igjennom den meget vanskelige periode som nå ligger foran oss. Veksten avtar, og arbeidsledigheten øker igjen i de vestlige industri-land. 20 millioner går nå uten arbeid, og det synes ikke å være politisk styrke i de toneangivende land til noen varig løsning på problemene. Dette er de realiteter vi er omgitt av. Men samtidig har vi altså hittil maktet å styre utviklingen i en annen retning i vårt eget land: Produksjonslivet har fungert

10

tilfredsstillende, nye arbeidsplasser er skapt, og vi har maktet å trygge sysselsettingen. Jeg vil i den forbindelse gi uttrykk for min tilfredshet over at fagbevegelsen i denne perioden har prioritert sysselsettingen foran noe annet.

Vi har tatt igjen mye når det gjelder den ugunstige kostnadsutviklingen i forhold til andre land. Det skyldes først og fremst den helhjertede oppslutning i hele samfunnet om det som har vært grunnlaget for Regjeringens økonomiske politikk: 15 måneder med pris- og inntektsstopp. Nå gjelder det altså at utviklingen videre ikke river ned det vi har vunnet i disse 15 månedene. Tvert imot må vi videre, slik at produksjon og konkurranseevne kan trygges på et varig og solid fundament.

Appellen om måtehold er selvfølgelig ingen populær appell i en tid da store grupper kan registrere null vekst eller endog

nedgang i realinntekten. Dette er Regjeringen fullstendig klar over. Den er også klar over at appellen kan skape det inntrykk at det i tida framover ikke vil være plass for noen som helst slags bedring for noen grupper. La meg derfor føye til også ved denne anledning: Etter Regjeringens oppfatning er det plass for tillegg. Men tilleggene må holdes innenfor en ramme som sikrer konkurranseevnen og dermed arbeidsplassene. Her har Regjeringen og partene felles interesser. Derfor ser jeg optimistisk på mulighetene for å finne fram til et akseptabelt oppgjør i vår.

Det er kanskje også grunn til å presisere et annet forhold i forbindelse med den pågående debatt om inntektsoppgjørene: Kravet om måtehold skal ikke rettes bare til fagbevegelsen og de fagorganiserte arbeidstakere. Det må rettes like sterkt til

andre grupper i samfunnet. Alle må kjenne sitt ansvar for at vi skal komme velberget gjennom det uryddige farvann som internasjonal økonomi i dag har ført oss inn i.

Vi har store muligheter for å lykkes også denne gang. Vår økonomi er i bedring og gir grunn til å tro på framtida. Vi har en sterk fagbevegelse som viser et klart samfunnsansvar og et like klart samfunnsengasjement. Og vi har et intimt samarbeid mellom den faglige og politiske arbeiderbevegelse som har gitt en mindretallsregjering styrke nok til å kunne finne løsninger på uhyre vanskelige økonomiske problemer.

Jeg tror det kan være grunn til å understreke akkurat dette etter den siste tids dramatiske skildringer i massemedia av forholdene "på kammerset" i norsk arbeiderbevegelse.

La meg med en gang si at jeg ikke akter å blande meg opp

i diskusjonen om personer og lederskap som av og til føres med stor intensitet og sterkt engasjement både innenfor og utenfor familien. Jeg antar at jeg ikke er den rette til det. Men jeg vil gjerne si rent generelt at i et åpent demokrati som det norske, i en levende bevegelse som arbeiderbevegelsen, må tillitsmenn og ledere alltid finne seg i å bli vurdert og omskrevet og omdiskutert. Det er en del av spillet, og vi kan ikke beklage oss over det. Men det en jo har merket seg etter hvert, er at for massemedia synes personene å ha blitt langt mer interessante enn sakene, både i politikken og på andre samfunnsområder. Og det kunne vi kanskje driste oss til å beklage.

Når det ellers gjelder forholdene "på kammerset", vil

jeg gjenta at det faglig-politiske samarbeid og fagbevegelsens ansvarsfølelse og selvdisiplin har vært - og er - en av grunnpillarene for Regjeringens virksomhet. Uten denne pillaren ville Regjeringen ikke ha maktet å gjennomføre en politikk som har gitt så klart positive resultater.

For Regjeringen og for partiet har det hele tida vært klart at fagbevegelsen gjennom denne holdningen har påtatt seg en stor belastning både i forhold til grupper innenfor bevegelsen og i forhold til enkeltmedlemmer. Å komme igjennom en 15 måneders periode med stans i inntektsutviklingen uten slike virkninger, ville ikke være mulig i en demokratisk bevegelse og interesseorganisasjon. Like rimelig er det vel da at det av og til oppstår det som nå så populært kalles for "spenningsforhold" innenfor arbeiderbevegelsen. Men det det her dreier

seg om, er jo ikke annet enn en debatt om hvordan aktuelle spørsmål skal løses. En slik åpen og løpende debatt har vi jo alltid hatt i vår bevegelse, om mål og midler, om idéer og saker. En slik debatt er en forutsetning for et levende demokrati. Vi må ta oss vel i vare for at dette positive utslag av demokrati og ytringsfrihet tolkes og dramatiseres på en slik måte at mange av lojalitetshensyn velger å tie der de burde ha talt.

I den uttalelsen som partiets sentralstyre vedtok 4. februar i år, pekes det nettopp på at den politikk vi skal føre, må formes ut gjennom en åpen debatt, der synspunkter prøves og meninger brytes. En slik åpenhet må alltid prege debatten i arbeiderbevegelsen, og den er ikke et tegn på svakhet, men på styrke, sier sentralstyret.

Jeg vil gjerne sitere et par avsnitt til fra uttalelsen:

"I en tid da internasjonale forhold gjør det nødvendig med omfattende økonomiske tilstrammingstiltak og omprioriteringer, vil det naturlig nok stå strid om enkelte tiltak. For fagbevegelsen har dette i den aktuelle situasjon medført en ekstra belastning som den har tatt med stor grad av lojalitet.

Regjeringen har et særlig ansvar for å se tiltakene i sammenheng og passe dem inn i den rammen som den politiske målsetting og økonomiske og politiske realiteter trekker opp. Sentralstyret konstaterer at det er forståelse for dette i arbeiderbevegelsen, og at Regjeringen på et slikt grunnlag har ført en politikk som har full støtte i bevegelsen".

For en regjering som er utgått av arbeiderbevegelsen er en slik forståelse helt avgjørende. Det er vissheten om den som gir styrke til også å måtte ta avgjørelser som kan være upopulære. Og det er denne forståelsen som gjør at en regjering fra arbeiderbevegelsen kanskje bedre enn noen annen regjering kan være hele samfunnets regjering.